

Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.

5.Оболеньский О. Ю. Державна служба : підручник / О. Ю. Оболеньский. К. : КНЕУ, 2006. 472 с.

6.Наказ МВС «Про встановлення індикаторів, за якими здійснюється проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції України» від 09.11.2018 № 900 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1358-18#Text>

7.Концепція «100 днів якості Національної поліції України» URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/avakov/564cefc6b8aa2/>

8.Наказ МВС «Про затвердження Стратегії розвитку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 року та Плану заходів щодо її реалізації» від 15.03.2017 р. N 229 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS717>

REFERENCES:

1.Fedorchak, O. V. (2012). Otsiniuvannia diialnosti oblasnykh derzhavnykh administratsii na osnovi zbalansovanoi systemy pokaznykiv. [Estimation of activity of regional state administrations on the basis of the balanced system of indicators]. *Demokratychnе vriaduvannia*, 10. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_10_15 [in Ukrainian].

2.Tanchuk, O. A. (2015). Osnovni pidkhody do otsiniuvannia efektyvnosti publichnoho upravlinnia. [Basic approaches to evaluating the effectiveness of public administration]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, 3, 63-71. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_3_11 [in Ukrainian].

3.Malynovskyi, V. Ya. (2003). Derzhavne upravlinnia: Navchalnyi posibnyk. [Public Administration: Textbook]. Vyd. 2-he, dop. ta pererob. K.: Atika [in Ukrainian].

4.Kovbasiuka, Yu. V., & Troshchynskoho, V. P., & Surmina, Yu. P. (2010). Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia. [Encyclopedic dictionary of public administration]. K. : NADU [in Ukrainian].

5.Obolenskyi, O. Yu. (2006). Derzhavna sluzhba : pidruchnyk. [State service: textbook]. K. : KNEU [in Ukrainian].

6.Pro vstanovlennia indykatoriv, za yakymy zdiisniuietsia provedennia otsinky rivnia dovery naseleattia do Natsionalnoi politsii Ukrainy. (2018). [On the establishment of indicators for assessing the level of public confidence in the National Police of Ukraine]. Nakaz MVS vid 09.11.2018 № 900. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1358-18#Text> [in Ukrainian].

7.Kontseptsiiia «100 dnyv yakosti Natsionalnoi politsii Ukrainy». [The concept of "100 days of quality of the National Police of Ukraine"]. Retrieved from: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/avakov/564cefc6b8aa2/> [in Ukrainian].

8.Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy na period do 2020 roku ta Planu zakhodiv shchodo yii realizatsii. (2017). [On approval of the Development Strategy of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine for the period up to 2020 and the Action Plan for its implementation]. Nakaz MVS vid 15.03.2017 r. N 229. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS717> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 17.12.2019

УДК 342.9

Рубцова Ірина Михайлівна,
аспірант кафедри конституційного та адміністративного права
Національного авіаційного університету

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНИХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

В даній науковій статті автором здійснено загальну характеристику окремих видів попереджувальних адміністративно-правових заходів охорони атмосферного повітря.

Ознаками, які характерні для попереджувальних адміністративно-правових заходів охорони атмосферного повітря є: - наявність правового припущення щодо можливості порушення норм приписів; - не передбачає настання для суб'єкта по відношенню до кого вони застосовані настання юридичних наслідків персоналізованого та майнового характеру; - здійснюється як імператив; - є сукупністю правових засобів; - застосовує суб'єкт владно-управлінських повноважень; - застосовуються за відсутності самого факту вчинення правопорушення; - є суто мірами індивідуальної превенції, тобто застосовуються до конкретних учасників відносин; - юридичною підставою для вжиття даного виду державно-примусових заходів є закріплена в положеннях Закону України «Про охорону атмосферного повітря» та інших законодавчих актах права презумпція можливості порушення відповідних норм, які охороняються.

Визначено, що попереджувальні адміністративно-правові заходи охорони атмосферного повітря - це система правових засобів, які використовують суб'єкти, які наділені владно-управлінськими повноваженнями з метою попередження порушення норм, якими урегульовано відносини у галузі охорони атмосферного повітря.

Запропоновано адміністративно-запобіжні заходи охорони атмосферного повітря поділити за наступними критеріями: 1) залежно від вибору правового засобу охорони атмосферного повітря: - нормування; - стандартизація; - планування; - експертиза; - проектування; 2) залежно від суб'єкта: - суб'єкти господарювання приватного права; - суб'єкти господарювання

публічного права; 3) залежно від форми процесуального вираження: - акти перевірки; - результати контролю; - облікова документація; - результати оцінки якості атмосферного повітря; - дані державного та громадського моніторингу якості атмосферного повітря; - звіт з оцінки впливу на довкілля; 4) залежно від характеру впливу на суб'єкта: - майнові; - організаційні; 5) залежно від нормативно-правового закріплення: - в законах України; - в підзаконних нормативно-правових актах.

Ключові слова: атмосферне повітря, адміністративно-правова охорона, заходи охорони, нормування викидів, забруднюючі речовини, юридична відповідальність.

Rubtsova I. GENERAL CHARACTERISTICS OF CERTAIN TYPES OF WARNING ADMINISTRATIVE AND LEGAL MEASURES FOR ATMOSPHERIC AIR PROTECTION

In this scientific article the author makes a general description of certain types of preventive administrative and legal measures for air protection.

Signs that are characteristic of preventive administrative and legal measures to protect the air are: - the presence of a legal assumption about the possibility of violation of regulations; - does not provide for the occurrence for the subject in relation to whom they are applied the onset of legal consequences of a personal and property nature; - carried out as an imperative; - is a set of legal remedies; - applies the subject of power and administrative powers; - are applied in the absence of the very fact of committing the offense; - are purely measures of individual prevention, ie applied to specific participants in the relationship; - the legal basis for taking this type of state coercive measures is enshrined in the provisions of the Law of Ukraine "On Protection of Atmospheric Air" and other legislative acts, the legal presumption of the possibility of violating the relevant rules, which are protected.

It is determined that preventive administrative and legal measures for air protection are a system of legal means used by entities with administrative powers to prevent violations of the rules governing relations in the field of air protection.

It is proposed to divide administrative and precautionary measures for air protection according to the following criteria: 1) depending on the choice of legal means of air protection: - rationing; - standardization; - planning; - expertise; - design; 2) depending on the subject: - business entities of private law; - business entities of public law; 3) depending on the form of procedural expression: - acts of inspection; - control results; - accounting documentation; - results of air quality assessment; - data of state and public monitoring of atmospheric air bones; - environmental impact assessment report; 4) depending on the nature of the impact on the subject: - property; - organizational; 5) depending on the normative and legal consolidation: - in the laws of Ukraine; - in bylaws.

Key words: atmospheric air, administrative and legal protection, protection measures, emission rationing, pollutants, legal liability.

Постановка проблеми. Основним Законом України гарантовано право на безпечне для життя та здоров'я довкілля, а відтак підтримка атмосферного повітря на безпечному рівні є одним із визначальних ключових завдань нашої держави. Реалізація даного завдання на належному рівні можлива за допомогою використання різноманітних засобів правового регулювання, серед яких чільне місце займають засоби адміністративно-правового характеру. Саме вказані засоби є найбільш чисельними за своїм характером, здатні подолати існуючі в екологічній сфері проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі питання забруднення атмосферного повітря були предметом дослідження Є.О. Гіди, О.О. Обушак, С.А. Обушак, К.А. Мудрик, В.В. Петров, О.Р. Саркисов, В.І.Рибачек, А.В. Чугай, Е.Д. Гусева, Д.В. Кукуй, О.В. Льїна, С.А. Боголюбова та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. У адміністративно-правовій літературі висловлюють різні погляди щодо класифікації адміністративно-запобіжних заходів. Так, Ю.С. Адушкін і В.М. Манохін виділяють контрольні-профілактичні, спрямовані на виявлення правопорушень, і особливі, які мають за мету забезпечення особливої, виняткової державної або громадської необхідності [1, с. 17-18].

І.І. Веремеєнко класифікує адміністративно-запобіжні заходи за характером упереджувального впливу на: а) попереджувальні заходи індивідуального характеру, що розповсюджуються на конкретних осіб; б) примусові заходи територіального характеру, що спрямовані на всіх осіб, які знаходяться на певній території [2, с. 78].

О.С. Рябов розділяє адміністративно-запобіжні заходи на: а) заходи, спрямовані на особистість суб'єкта (що обмежують його суб'єктивні, особисті права), і б) заходи, спрямовані на майно суб'єкта (що обмежують його майнові права) [3, с. 58] тощо.

А.Т. Комзюк адміністративно-запобіжні заходи залежно від характеру правоохоронного впливу пропонує класифікувати на: особистісні, організаційні і майнові. Особистісні заходи адміністративного запобігання спрямовані безпосередньо (індивідуально) на особу громадянина, його психіку і волю. До них належать: перевірка документів та проставлення в них відміток, опитування осіб, взяття на облік. Організаційні заходи пов'язані зі зміною організаційно-правового статусу суб'єктів – фізичних або юридичних осіб. Заходи майнового характеру (перебування на земельних ділянках, у житлових та інших приміщеннях громадян, а також на території і в приміщеннях підприємств, установ та організацій, огляд речей, вантажів, багажу, транспортних засобів, інших об'єктів, використання транспортних засобів і засобів зв'язку, які належать підприємствам, установам і організаціям) впливають на поведінку людей не безпосередньо, а через різні об'єкти матеріального світу, які перебувають у власності або володінні особи. Тим самим забезпечується виконання вимог адміністративно-правових норм, здійснюється запобігання вчиненню правопорушень [4, с. 103].

В.В. Полоніков виокремлює адміністративно-запобіжні заходи залежно від форми процесуального вираження на: - письмові; - ті, що виявляються в певних технічних діях. Лише деякі заходи, а саме взяття на облік, подання пропозицій щодо припинення порушень та усунення передумов до їх вчинення, письмовий запит про надання відомостей – реалізуються у письмовій формі. Це, однак, не означає, що застосування інших заходів не може письмово фіксуватись, але їх суть, зміст становлять саме технічні дії, що здійснюються відносно об'єкта

впливу (наприклад, огляд транспортних засобів, опитування осіб тощо) [5, с.84].

На нашу думку, адміністративно-запобіжні заходи охорони атмосферного повітря можуть поділятися за наступними критеріями: 1) залежно від вибору правового засобу охорони атмосферного повітря: - нормування; - стандартизація; - планування; - експертиза; - проектування; 2) залежно від суб'єкта: - суб'єкти господарювання приватного права; - суб'єкти господарювання публічного права; 3) залежно від форми процесуального вираження: - акти перевірки; - результати контролю; - облікова документація; - результати оцінки якості атмосферного повітря; - дані державного та громадського моніторингу якості атмосферного повітря; - звіт з оцінки впливу на довкілля; 4) залежно від характеру впливу на суб'єкта: - майнові; - організаційні; 5) залежно від нормативно-правового закріплення: - в законах України; - в підзаконних нормативно-правових актах.

Розкриємо більш детально кожен з видів попереджувальних адміністративно-правових заходів охорони атмосферного повітря.

Одним з основним адміністративно-запобіжних заходів охорони атмосферного повітря є державний моніторинг за станом атмосферного повітря.

Державний моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря здійснюється з метою забезпечення збирання, оброблення, збереження та проведення аналізу інформації про якість атмосферного повітря, оцінювання та прогнозування її змін і ступеня небезпечності, розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень у галузі охорони атмосферного повітря, у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також інформування населення про якість атмосферного повітря, вплив його забруднення на здоров'я та життєдіяльність населення. На основі даних та інформації, отриманої в результаті здійснення моніторингу атмосферного повітря, визначається рівень забруднення атмосферного повітря на певній території за певний проміжок часу, відповідність стану атмосферного повітря вимогам якості повітря; здійснюється контроль та оцінка впливу на якість повітря заходів, спрямованих на обмеження викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря, оцінка впливу забруднення атмосферного повітря на навколишнє природне середовище, здоров'я та життєдіяльність населення [6].

Окрім системи державного моніторингу, в Україні існують і інші види моніторингу атмосферного повітря, зокрема: громадський моніторинг атмосферного повітря, он-лайн сервіс моніторинг (наприклад, Eco-city), екоботи моніторингу атмосферного повітря (wi-fi роутери, які зазвичай вішають на вікна і які оцінюють рівень якості атмосферного повітря за Індекс якості повітря (AQI)). Моніторинг і оцінка якості атмосферного повітря є важливим напрямком у галузі приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС, зокрема, щодо загальнопоширених забруднюючих речовин, зонування території України, планів поліпшення якості атмосферного повітря в зонах і агломераціях.

Таким чином, державний моніторинг атмосферного повітря має на меті комплексну оцінку якості атмосферного повітря, забезпечення державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, населення поточною та екстреною інформацією про забруднення повітря як в цілому, так і окремих районів.

До попереджувальних адміністративних заходів у галузі охорони атмосферного повітря належать регулювання умов проектування, будівництва та реконструкції підприємств та інших об'єктів, які впливають або можуть впливати на стан атмосферного повітря. Вони здійснюються з обов'язковим дотриманням норм екологічної безпеки, державних санітарних вимог і правил на запланованих для цього об'єктах, а також з урахуванням накопичення і трансформації забруднення в атмосфері, його транскордонного перенесення, особливостей кліматичних умов.

Окрім цього, законом визначено технічні вимоги до очисних споруд підприємств, діяльність яких пов'язана з викидами в атмосферне повітря та, відповідно, забрудненням атмосфери. Діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення контролю та нагляду за станом таких установок здійснюється з метою попередження порушенням норм законодавства у галузі охорони атмосферного повітря.

Наступними попереджувальними адміністративними заходами охорони атмосферного повітря є стандартизація і нормування.

Стандартизація і нормування проводяться з метою встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог до охорони атмосферного повітря від забруднення та забезпечення екологічної безпеки. Вони спрямовані на: забезпечення безпечного навколишнього природного середовища та запобігання екологічним катастрофам; реалізацію єдиної науково-технічної політики у галузі охорони атмосферного повітря; встановлення єдиних вимог до обладнання і споруд щодо охорони атмосферного повітря від забруднення; забезпечення безпеки господарських об'єктів і запобігання виникненню аварій та техногенних катастроф; впровадження і використання сучасних екологічно безпечних технологій [8].

Нормативи гранично допустимих викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря і гранично допустимих шкідливих впливів фізичних та біологічних чинників на нього встановлюються для кожного стаціонарного джерела викидів або іншого шкідливого фізичного та біологічного впливу на атмосферне повітря з кожною із забруднюючих речовин [9, с.257].

Слід відзначити, що екологічні стандарти, що стосуються обсягів викидів та оцінки забруднення атмосферного повітря були прийняті в період з 1991-2010 рр. (наприклад, Порядок розроблення та затвердження цих нормативів регламентується відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2001 року № 1780), що не в повній мірі відображає сучасні потреби та екологічні виклики сьогодення. На нашу думку, в даному

напрямку необхідно здійснити аналіз діючих стандартів, нормативів та регламентів з метою їх адаптації до стандартів екологічних нормативів ЄС (технічних регламентів та державних стандартів), що дасть можливість удосконалити існуючий механізм управління якістю атмосферного повітря та екологічне управління в цілому.

До технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин належать: поточні технологічні нормативи - для діючих окремих типів обладнання, споруд на рівні підприємств з найкращою існуючою технологією виробництва аналогічних за потужністю технологічних процесів; перспективні технологічні нормативи - для нових і таких, що проєктуються, будуються або модернізуються, окремих типів обладнання, споруд з урахуванням досягнень на рівні передових вітчизняних і світових технологій та обладнання [9].

Одним з основних забруднювачів атмосфери є транспорт, який створює в великих містах неблагополучну ситуацію з-за шкідливих вихлопів від двигунів внутрішнього згоряння. Тому при проєктуванні, виробництві та експлуатації автомобілів, літаків, суден та інших пересувних засобів і установок розробляють і здійснюють заходи щодо запобігання і скорочення викидів в атмосферу цими засобами і установками.

В порівнянні з наземним транспортом досить високий рівень забруднення атмосферного повітря від повітряних суден.

Повітряні судна забруднюють атмосферу внаслідок викиду шкідливих речовин з відпрацьованими газами авіаційних двигунів. Літаки під час польоту переміщуються з одного аеропорту в інший, і атмосфера забруднюється в глобальних масштабах, тобто значне забруднення має місце як у зонах аеропортів, так і на трасах польоту. Причому, якщо на трасах польоту (на висоті 8-12 км) небезпека від цього забруднення невелика (пльоти літаків на великій висоті та з великою швидкістю обумовлюють розсіювання продуктів згоряння у верхніх шарах атмосфери й на великих територіях, що знижує ступінь їх впливу на живі організми), то в зоні аеропорту не рахуватися з таким забрудненням не можна. Гази в атмосферне повітря викидають сопла й вихлопні патрубки двигунів. Цей процес називають емісією авіаційних двигунів. Гази, що утворилися внаслідок роботи двигунів авіаційного транспорту, становлять 87 % усіх викидів цивільної авіації, які включають також викиди спецавтотранспорту та стаціонарних джерел [10, с.324].

Таким чином, заходи щодо запобігання, зниження або ліквідації забруднення атмосферного повітря повинні передбачати впровадження сучасних рішень планувального характеру, а також враховувати можливість здійснення ефективних рішень технологічного, санітарно-технічного та організаційного характеру, позитивний вітчизняний та зарубіжний досвід їх використання, включаючи застосування маловідхідної та безвідхідної технології, комплексного використання природних ресурсів, споруд та пристроїв для ефективного вловлювання, знешкодження та утилізації шкідливих речовин і приладів для контролю вмісту їх у викидах та атмосферному повітрі [11].

Окрему групу попереджувальних адміністративно-правових заходів охорони атмосферного повітря складають дозволи. В даному випадку, ми маємо на увазі дозволи не лише як пряме їхнє значення – документ дозвільного характеру, але й те, що дозволи визначають межі належної поведінки суб'єктів, діяльність яких пов'язана з забрудненням атмосферного повітря.

Дозвіл - це офіційний документ, який дає право підприємствам, установам, організаціям та громадянам - суб'єктам підприємницької діяльності (далі - суб'єкт господарювання) провадити діяльність, пов'язану із штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ. Дозвіл видається Міндовкіллям за наявності позитивного висновку МОЗ, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій та органів місцевого самоврядування. Дозвіл видається безоплатно терміном на один рік [12].

Дозвіл анулюється Міндовкіллям у разі: подання суб'єктом господарювання заяви про анулювання дозволу; прийняття в установленому порядку рішення про скасування державної реєстрації суб'єкта господарювання; зміни власника технологічного обладнання, за допомогою якого провадиться діяльність, пов'язана із штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях; недотримання суб'єктом господарювання умов дозволу; виникнення пов'язаних із змінами атмосферних явищ непередбачуваних ситуацій, які можуть негативно вплинути на стан довкілля та здоров'я населення [13].

Дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря видаються за умови: неперевищення протягом строку їх дії встановлених нормативів екологічної безпеки; неперевищення нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел; дотримання вимог до технологічних процесів у частині обмеження викидів забруднюючих речовин. У разі зміни параметрів джерел викидів, їх кількості, кількісного та якісного складу забруднюючих речовин, заходів із зниження їх кількості до зазначених дозволів вносяться зміни.

Наступним видом попереджувальних адміністративно-правових заходів охорони атмосферного повітря є державний облік, який ведеться з метою: забезпечення державного контролю в галузі охорони атмосферного повітря та прогнозування зміни його стану; розроблення державних, регіональних, місцевих екологічних програм та програм у галузі охорони здоров'я, здійснення інших заходів щодо зменшення ступеня забруднення атмосферного повітря; регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря із стаціонарних та пересувних джерел, ступенів впливу на його стан фізичних та біологічних факторів [13].

Державний облік включає: взяття на облік об'єктів, які справляють шкідливий вплив; ведення на об'єктах первинного обліку стаціонарних джерел, які справляють шкідливий вплив; складення державної статистичної звітності в галузі охорони атмосферного повітря за стаціонарними та пересувними джерелами, які справляють шкідливий вплив; проведення інвентаризації викидів та обсягів забруднюючих речовин на зазначених об'єктах. На об'єктах, узятих на державний облік, ведеться за встановленою формою первинна звітна документація, що

стосується стаціонарних джерел, які справляють шкідливий вплив, роботи установок очищення газів, виконання заходів, пов'язаних із зменшенням обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря [14].

Як слушно зазначено в Програмі інтеграції України до Європейського Союзу, система статистичного обліку у сфері охорони довкілля потребує істотного удосконалення. Першочерговими завданнями є удосконалення обліку викидів шкідливих речовин в атмосферу всіма видами транспорту і стаціонарними джерелами, забруднення земельних ресурсів та надр твердими небезпечними відходами, впровадження обліку надходження в атмосферу парникових газів. Важливим завданням є удосконалення існуючої системи показників з обліку токсичних відходів, а також створення реєстрів підприємств, інформаційних банків даних про утворення і знешкодження цих відходів [14].

Висновки. Отже, попереджувальні адміністративно-правові заходи охорони атмосферного повітря є заходами, які містять найбільшу кількість правил, вимог та інших дій із забезпечення безпеки та сприятливого стану атмосферного повітря та довкілля у цілому. Дані заходи здебільшого спрямовані на недопущення руйнівних наслідків від господарської діяльності, яка передбачає забруднення атмосферного повітря, аніж на запобігання їм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Административная ответственность в СССР / Под ред. В.М. Манохина и Ю.С. Адушкина. Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1988. 166 с.
2. Веремеенко И.И. О классификации мер административного принуждения. *Вестник МГУ*. 1978. № 5. С. 89-93.
3. Рябов Ю.С. Административно-предупредительные меры: Теоретические вопросы. Пермь: Кн. изд-во, 1974. 82 с.
4. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: дис. ... докт. юрид. наук зі спеціальності 12.00.07. Харків. 2002. 363 с.
5. Полоніков В.В. Заходи адміністративного примусу в діяльності Державної прикордонної служби України: дис. ... канд. юрид. наук зі спеціальності 12.00.07. Х., 2007. 320 с.
6. Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 827.
7. Екологічне право : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А. П. Гетьмана. Х.: Право, 2013. 432 с. URL: https://www.ebk.net.ua/Book/law/getman_ekopu/part17/1702.htm
8. Яворська О.М. Контроль у галузі охорони атмосферного повітря. *Науковий вісник*. 2005. Вип. 15.7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontrol-u-galuzi-okhoroni-atmosferного-povitrya>
9. Транспортна екологія: навчальний посібник / О. І. Запорожець, С. В. Бойченко, О. Л. Матвеева, С. Й. Шаманський, Т. І. Дмитруха, С. М. Маджд; за заг. редакцією С. В. Бойченка. К.: НАУ, 2017. 507 с.
10. Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами) (ДСП-201-97): затв. Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 09.07.97 № 201. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0201282-97#Text>
11. Про затвердження Порядку погодження і видачі дозволів на провадження діяльності, пов'язаної із штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. № 301. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2002-%D0%BF#Text>
12. Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 р. № 1655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2001-%D0%BF>
13. Програма інтеграції України до Європейського Союзу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text>

REFERENCES:

1. Manokhyn, V.M., Adushkyna, Yu.S. (1988). Admynystratyvnaia otvetstvennost v SSSR. [Administrative responsibility in the USSR]. Saratov: Yzd-vo Saratovskoho un-ta [in Russian].
2. Veremeenko, Y.Y. (1978). O klassyfykatsyy mer admynystratyvnoho prynuzhdenykh. [On the classification of measures of administrative coercion]. *Vesnyk MHU*, 5, 89-93. [in Russian].
3. Riabov, Yu.S. (1974). Admynystratyvno-predupredytelnye mery: Teoretycheskye voprosy. [Administrative and preventive measures: Theoretical issues]. Perm: Kn. yzd-vo [in Russian].
4. Komziuk, A.T. (2002). Administratyvnyi prymus v pravookhoronni diialnosti militsii v Ukraini. [Administrative coercion in law enforcement activities of the police in Ukraine]. Doctor's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
5. Polonikov, V.V. (2007). Zakhody administratyvnoho prymusu v diialnosti Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. [Measures of administrative coercion in the activities of the State Border Guard Service of Ukraine]. Candidate's thesis. Kh.: KhNUVS. [in Ukrainian].
6. Deiaki pytannia zdiisnennia derzhavnoho monitorynhu v haluzi okhorony atmosferного povitria. (2019). [Some issues of state monitoring in the field of air protection: approved]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 serpnia 2019 r. № 827. [in Ukrainian].
7. Hetman, A. P. (2013). Ekolohichne pravo : [pidruch. dlia stud. yuryd. spets. vyshch. navch. zakl.]. [Environmental law: [textbook. for students. jurid. special higher textbook lock]]. Retrieved from: https://www.ebk.net.ua/Book/law/getman_ekopu/part17/1702.htm [in Ukrainian].
8. Yavorska, O.M. (2005). Kontrol u haluzi okhorony atmosferного povitria. [Control in the field of air protection].

Naukovyi visnyk, 15, 7. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontrol-u-galuzi-ohoroni-atmosfernogo-povitrya> [in Ukrainian].

9. Boichenko, S. V. (2017). *Transportna ekolohiia: navchalnyi posibnyk*. [Transport ecology: a textbook]. K.: NAU [in Ukrainian].

10. Derzhavni sanitarni pravyla okhorony atmosfernoho povitria naselenykh mist (vid zabrudnennia khimichnymy ta biolohichnymy rehovynamy). (1997). [State sanitary rules of protection of atmospheric air of the inhabited places (from pollution by chemical and biological substances)]. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 09.07.97 № 201. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0201282-97#Text> [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennia Poriadku pohodzhennia i vydachi dozvoliv na provadzhennia diialnosti, poviazanoi iz shtuchnymy zminamy stanu atmosfery ta atmosferykh yavyshev u hospodarskykh tsiliakh. (2002). [On approval of the Procedure for approval and issuance of permits for activities related to artificial changes in the state of the atmosphere and atmospheric phenomena for economic purposes: approved]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 bereznia 2002 r. № 301. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2002-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennia Poriadku vedennia derzhavnoho obliku v haluzi okhorony atmosfernoho povitria. (2001). [About the statement of the Order of conducting the state accounting in the field of protection of atmospheric air: approved]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 hrudnia 2001 r. № 1655. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2001-%D0%BF> [in Ukrainian].

13. Prohrama intehratsii Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu. [Program of Ukraine's integration into the European Union]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.12.2019

УДК 342.98(477)

Василенко Віктор,
заступник декана факультету № 5
Харківського національного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, узагальнено зарубіжний досвід діяльності поліцейських органів та окремі аспекти їх взаємодії із громадськістю. Висвітлено зарубіжні моделі організації та забезпечення ефективного громадського контролю за діяльністю поліцейських органів. Виокремлено найбільш позитивний зарубіжний досвід та виділено можливі шляхи його імплементації в межах сучасних національних правових реалій.

Ключові слова: громадський контроль, зарубіжний досвід, громадський контроль поліції, діяльність поліції зарубіжних країн.

Vasylenko V. INTERNATIONAL EXPERIENCE OF EXERCISING PUBLIC CONTROL OVER THE ACTIVITIES OF POLICE DIVISIONS AND POSSIBILITIES OF ITS APPLICATION IN UKRAINE

The author of the article based on the analysis of scientific views of scholars, has summarized international experience of police agencies and certain aspects of their interaction with the public. Foreign models of organization and ensuring effective public control over the activities of police agencies have been highlighted. The most positive international experience has been singled out and possible ways of its implementation within the limits of modern national legal realities have been distinguished.

Key words: public control, international experience, police public control, police activities of foreign countries.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку суспільства особливого значення набувають інститути громадського контролю за діяльністю органів державної влади, у тому числі поліції. При цьому перебування території нашої країни у складі Радянського союзу досить довгий час впливало на національне розуміння механізму взаємодії соціуму та правоохоронного сектору. У 2015 році приймається Закон України «Про Національну поліцію», що ознаменував створення нового органу – Національної поліції України, який увібрав в себе найбільш позитивні напрацювання в галузі розбудови сервісної моделі поліцейської діяльності. Цим же Законом було сформовано правові засади громадського контролю за діяльністю Національної поліції. Разом із цим, поглиблення міжнародного партнерства, а також недосконалість багатьох процедурних моментів роботи української поліції, вимагає дослідження зарубіжного досвіду з різних питань її роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зарубіжний досвід взаємодії поліцейських органів із органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та безпосередньо громадянами неодноразово ставав предметом дослідження великого кола науковців, зокрема: В.М. Анісімова, К.Л. Бугайчука, О.В. Волошина, В.А. Гузя, А.В. Жбанчика, Н.П. Матюхіна, Є.А. Попова, Я.С. Посохова, І.О. Святокума та інших. Проте, безпосередньо зарубіжні моделі громадського контролю за діяльністю поліції на сьогоднішній день є малоосвітленою та практично недослідженою проблемою.

Випуск 7. Спецвипуск. 2019